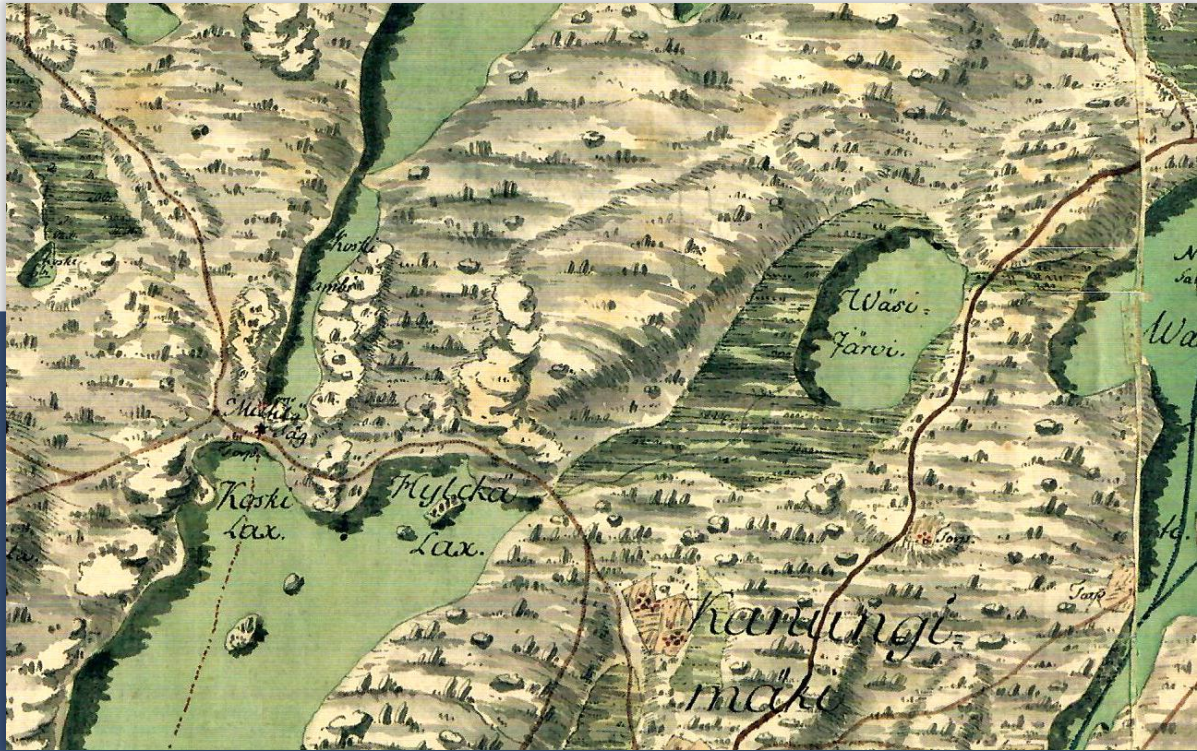

25.2.2025

PUUMALA

Luukkosenkylä Aurinkovoimapuiston suunnittelualueen arkeologinen arkistosiselvitys 2025

Tilaaaja:
3Flash Finland Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

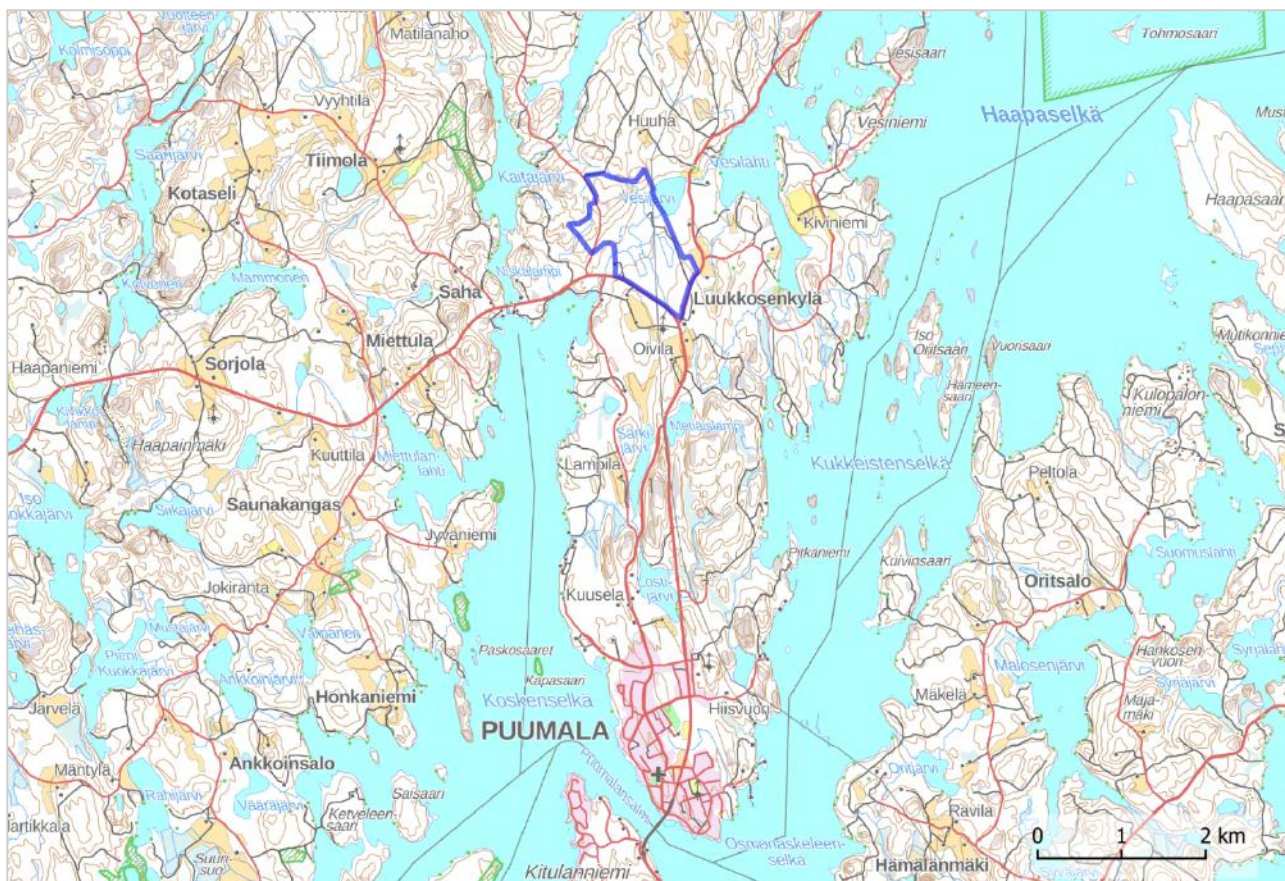
PUUMALA Luukkosenkylä

Aurinkovoimapuiston suunnittelualueen arkeologinen arkistosiselvitys 2025

Tiivistelmä

Puumalan keskustan pohjoispuolelle Luukkosenkylän Murokorven alueelle on suunnitteilla uusi aurinkovoima-alue. Heilu Oy laati hankkeen suunnitteluvaiheeseen liittyvän arkeologisen esiselvityksen helmikuussa 2025. Esiselvityksessä tarkasteltiin alueen muinaisjäännöspotentiaalia vanhojen karttojen, laserkeilausaineiston, maaperäkarttojen ja lähialueella aiemmin tehtyjen arkeologisten tutkimusten ja tunnettujen kohteiden pohjalta.

Hankealueelta ei tunneta kiinteitä muinaisjäännöksiä tai muita arkeologisia kohteita. Esiselvityksen perusteella hankealueen välittömässä läheisyydessä on sijainnut historiallisen ajan asutusta. Luukkosenkylän ja lähiympäristön asutus on muodostunut viimeistään 1500-luvulla, ja niihin liittyviä rajamerkkejä voi sijaita hankealueella. Hankealueen laserkeilausaineistosta on havaittavissa myös muutamia kuoppamaisia jäännöksiä, jotka voivat olla tervahautoja tai hiilimiiluja.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Hankealueen raja sinisellä Puumalan keskustan pohjoispuolella.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Arkeologinen arkist selvitys	3
Tutkimusmenetelmät.....	3
Lähialueen aikaisemmat tutkimukset ja arkeologiset kohteet.....	4
Ympäristö ja historia	4
3. Havainnot	8
Lähteet.....	10

Arkistotiedot

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen arkist selvitys
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy / FM Sinikka Kärkkäinen
Tutkimusten rahoittaja:	3Flash Finland Oy
Alueen aikaisemmat tutkimukset:	Timo Jussila inventointi 1990 Petro Pesonen inventointi 2017

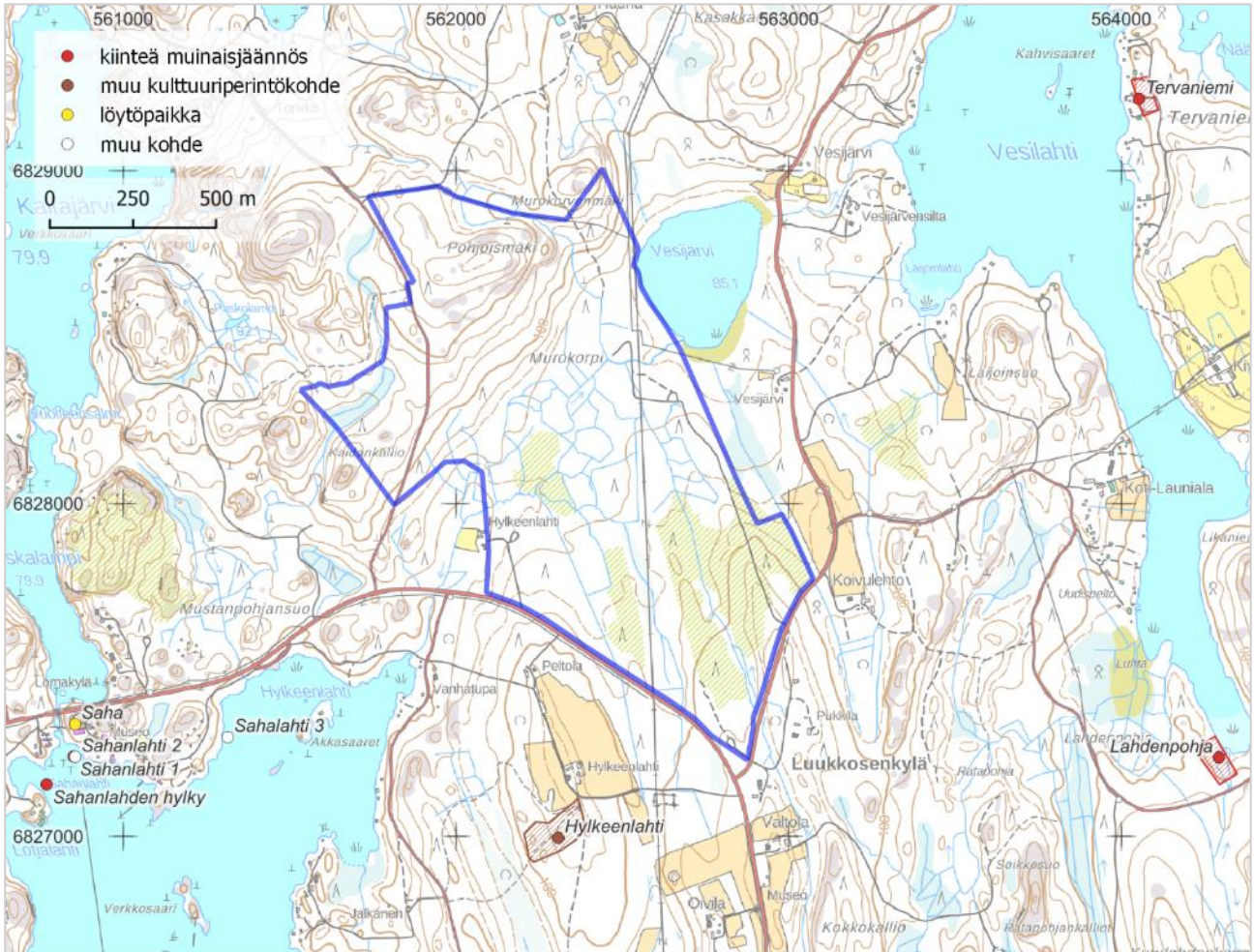
Kansikuva: Vuosina 1777–1779 laadittu Sprengtportenin Savon kartasto. Hankealue sijaitsee kuvan keskellä.

Taustakartat Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelusta (WMTS) 2/2025, ellei toisin mainita. Käytetty koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000.

Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineiston käyttölisenssi: MML 8261769607/05 00 00/2025.

1. Johdanto

Puumalan keskustaajaman pohjoispuolella sijaitsevan Luukkosenkylän alueelle on suunnitteilla aurinkovoima-alue. Hankkeen taustaselvityksiin liittyen Heilu Oy / FM Sinikka Kärkkäinen teki arkeologisen arkistosiselvityksen, jossa tarkasteltiin alueen muinaisjäännöspotentiaalia eri lähteiden perusteella.

Kartta 2. Selvitysalueen rajausta sinisellä. Lähialueen tunnetut arkeologiset kohteet on esitetty erivärisin pistein.

2. Arkeologinen arkistosiselvitys

Tutkimusmenetelmät

Hankealueen läheisyydessä aiemmin tehtyjen arkeologisten tutkimusten raportteja ja lähistön muinaisjäännöskohteiden tietoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (kyppi.fi). Samalla perehdyttiin Saimaan vesistöaltaan syntyhistoriaan, pinnankorkeuden muutoksiin ja alueen historialliseen kehitykseen lähdekirjallisuuden ja aikaisempien tutkimusraporttien perusteella.

Selvityksen aikana haettiin hankealuetta kuvaavia historiallisia karttoja eri kartastoista, Kansallisarkiston Astia-verkkopalvelusta ja Maanmittauslaitoksen tietopalveluista. Vanhimmat tarkastetut kartat alueesta ovat suurimittakaavaisia 1700-luvun karttoja. 1800-luvun alkupuolen isojaon toimeenpanokartat ovat jo tarkempia. Myös 1800- ja 1900-lukujen pitäjän-, senaatin- ja peruskartta tarkastettiin. Selvityksen aikana käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen 5 p laserkeilausaineisto arkeologisesti mielenkiintoisten maastonmuotojen, kuten tervahautojen, hiilimiilujen tai sotahistoriallisten puolustusvarustusten, havaitsemiseksi. GTK:n maaperäkartta käytiin läpi arkeologisesti potentiaalisten, mahdollisesti kivikautiselle asutukselle, sopivien maastonkohtien selvittämiseksi.

Lähialueen aikaisemmat tutkimukset ja arkeologiset kohteet

Puumalan arkeologinen perusinventointi on tehty Timo Jussilan toimesta vuonna 1990 (täydennys 1991). Petro Pesonen on tehnyt alueen halki pohjois- etelä- suunnassa kulkevan voimajohtolinjan inventoinnin vuonna 2017.

Hankealueelta ei tunneta arkeologisen kulttuuriperinnön kohteita. Lähin kohde on noin 450 metriä hankealueen eteläpuolella sijaitseva *Hylkeenlahti* (muinaisjäännöstunnus 1000030274), jossa on 1900-luvun Salpalinjaan liittyviä puolustusvarustuksia. Lähimmät kiinteät muinaisjäännökset sijaitsevat yli kilometrin päässä alueesta. Noin 1,3 kilometriä itäkaakkoon sijaitsee ajoittamaton röykkiöalue *Lahdenpohja* (623010038) ja yli puolentoista kilometrin päässä koilliseen sijaitsee kivikautinen asuinpaikka *Tervaniemi* (623010056). Kaikki Puumalan alueen tunnetut kivikautiset kohteet sijaitsevat 78–85 m:n korkeudella sijaitsevilla Saimaan muinaisrannoilla.

Ympäristö ja historia

Aurinkovoimapuiston suunnittelualue sijaitsee Luukkosenkylässä, noin 5,8 kilometriä Puumalan keskustajamasta pohjoiseen. Alueen pinta-ala on noin 127 hehtaaria ja se rajautuu etelässä Lietvedentiehen ja idässä Ryhäläntiehen sekä Vesijärveen. Pohjoisreuna kulkee Pohjoismaen pohjoispuolelta ja länsireuna Kaijansalontien molemmilla puolilla. Alue on maastokartan perusteella asumaton metsää tai hakkuuaukeaa. Maasto alueella jakautuu korkeampaan ja kallioisempaan luoteisosaan ja matalampaan ja tasaisempaan kaakkoisosaan. Maastonkorkeus vaihtelee 88–139 metrin välillä. Korkeimmilla kohdilla maaperä on kalliota ja matalammilla alueilla hiekka- tai sora- tai soramoreenia. Muinais-Saimaan pinnan on arvioitu olleen Puumalan alueella ylimmillään noin 8–9 metriä nykyistä (75,8 m) korkeammalla.¹

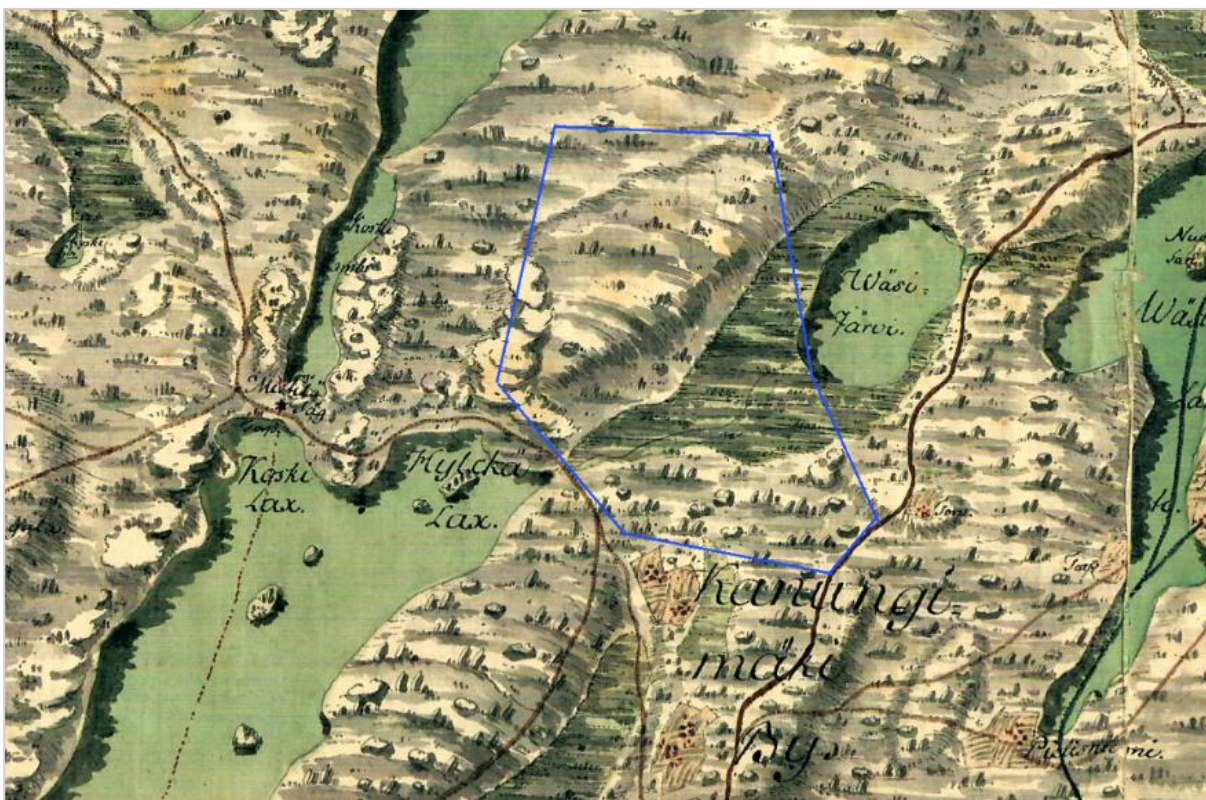
Luukkosenkylän eli Vesiniemen historiallinen asutus on syntynyt viimeistään 1500-luvulla. Vanhimmat kylistä laaditut kartat ovat vuodelta 1646. Kylän asutus on sijainnut joitakin satoja metrejä hankealueen ulkopuolella, eikä hankealuetta ole kuvattu vanhimpiin Vesiniemen karttoihin. Vanhin kartta, jossa hankealue näkyy, on vuosina 1777–1779 laadittu Sprengtportenin Savon kartasto. Kartalla alue on asumaton metsää ja sen eteläpuolella on Kanungimäki by-

¹ Lappalainen 1967:61

niminen kylä, joka ilmeisesti kuvaa Vesiniemen kylän asutusta. 1800-luvun pitäjän- ja isojaon toimeenpanokarttojen mukaan historiallinen asutus on sijainnut nykyisten Pukkilan, Hylkeenlahden ja Peltolan alueilla. Hankealueen metsämaat ovat olleet jaettuna Vesiniemen kylään kuuluvien Kontilan, Vesiniemen ja Hylkeenlahden talojen maihin. Miettulan kylän raja kulkee alueen luoteispuolella ja Puumalan kirkonkylään kuuluva enklaavi hankealueen reunalla, Lietvedentien vieressä. Muuten hankealue on säilynyt lähes muuttumattomana 1700-luvulta näihin päiviin.

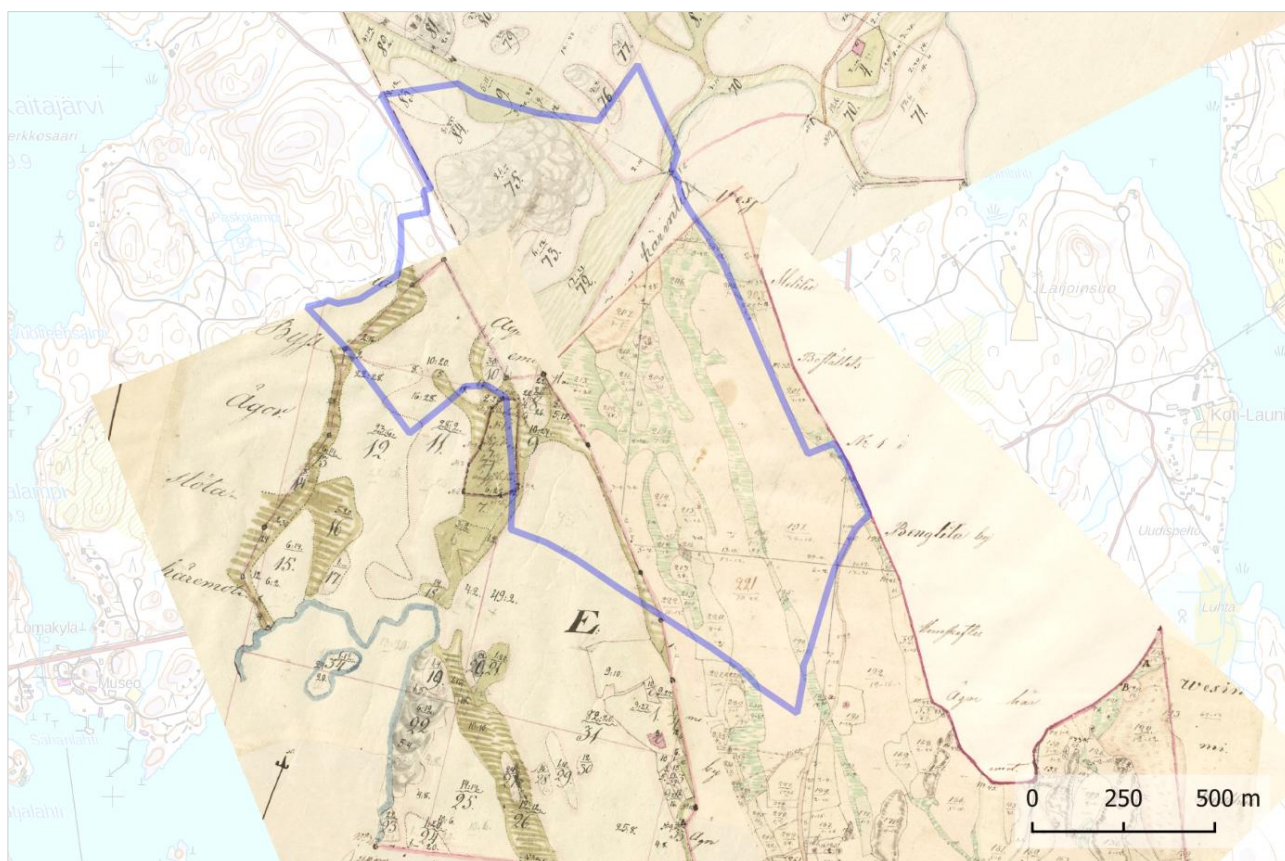
Alueen itäreunassa kulkee Ryhäläntie, joka on Pesosen (2017) mukaan Viipurista Puumalan ja Sulkavan kautta Savonlinnaan kulkenut tie, ja on mainittu Jaakko Teitin 1550-luvulla laatimassa tieluettelossa. Tie on perustettu mahdollisesti 1400-luvun lopulla tai 1500-luvun alussa ja näkyy myös alueen 1700-luvun kartoilla.

1700-luvulla hankealueen läheisyydessä on ollut myös elinkeinohistoriallista toimintaa. Hankealueen länsipuolella on sijainnut Miettulan saha, joka on perustettu vuonna 1765². Saha on kuvattu myös Sprengtportenin kartastoon. Alueella on liikkunut myös sotajoukkoja Ruotsin ja Venäjän välisen Kustaa III:n sodan aikaan 1700-luvun lopulla. Puumalanniemi on ollut venäläisten hallussa ja ruotsalaiset joukot pitivät leiriä Pirttimäellä, pari kilometriä hankealueesta koilliseen. Pirttimäen alueella, vanhan Sulkavalle vieneen tien varrella on Kustaa III:n sodan aikaisia puolustusvarustuksia. Hankealueen eteläpuolella Hylkeenlahdessa on myös 1900-luvun Salpalinjaan liittyviä puolustusvarustuksia.

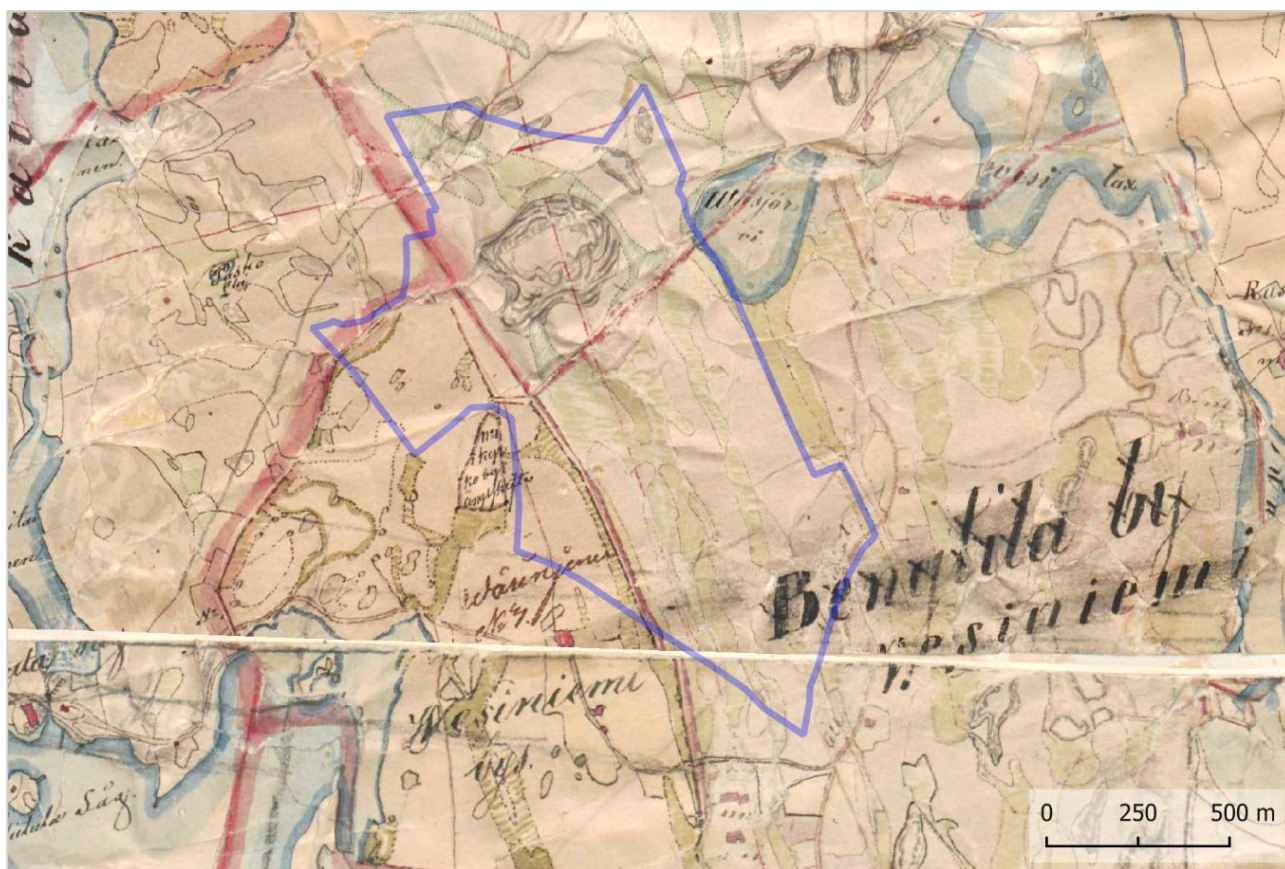

Kartta 3. Ote Sprengtportenin kartastosta 1777–1779. Selvitysalueen suurpiirteinen sijainti on rajattu sinisellä.

² <https://www.sahanlahtiresort.fi/yritys> (luettu 19.2.2025)

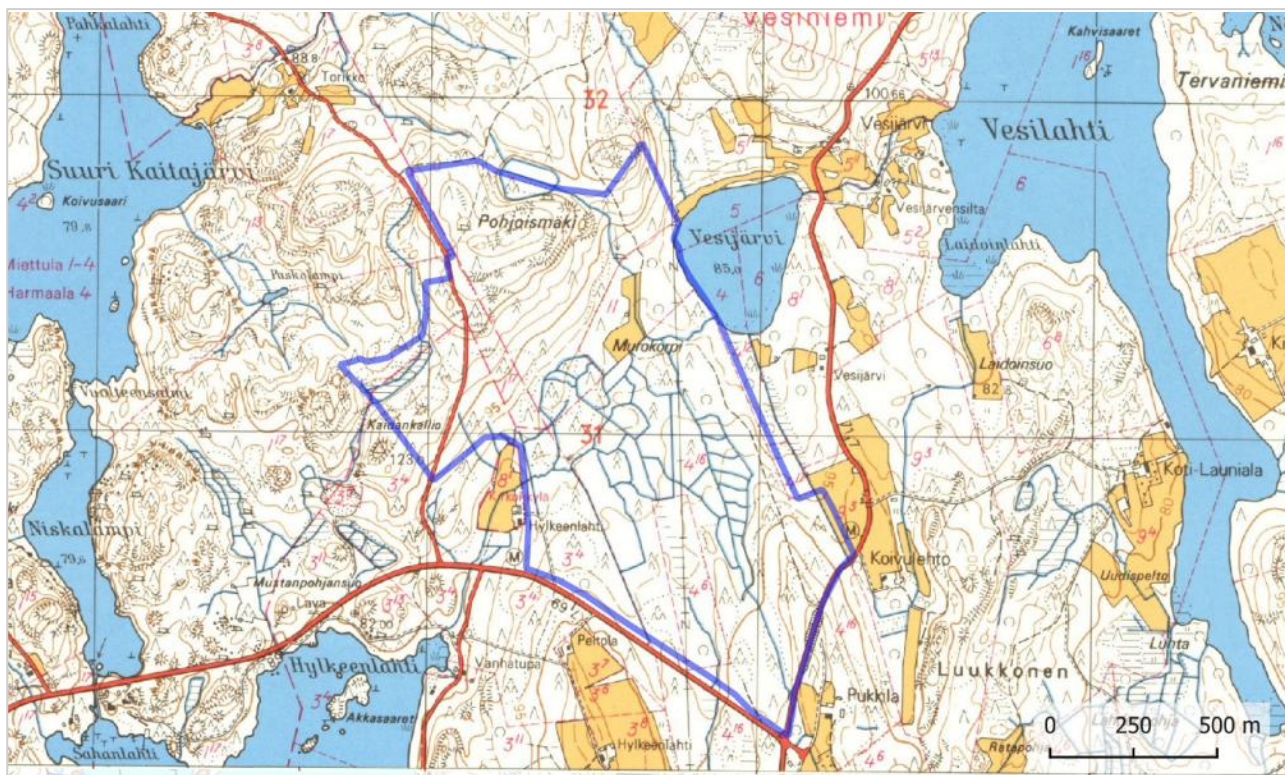
Kartta 4. Selvitysalueen rajaus sinisellä 1800-luvun toimeenpanokartoilla.

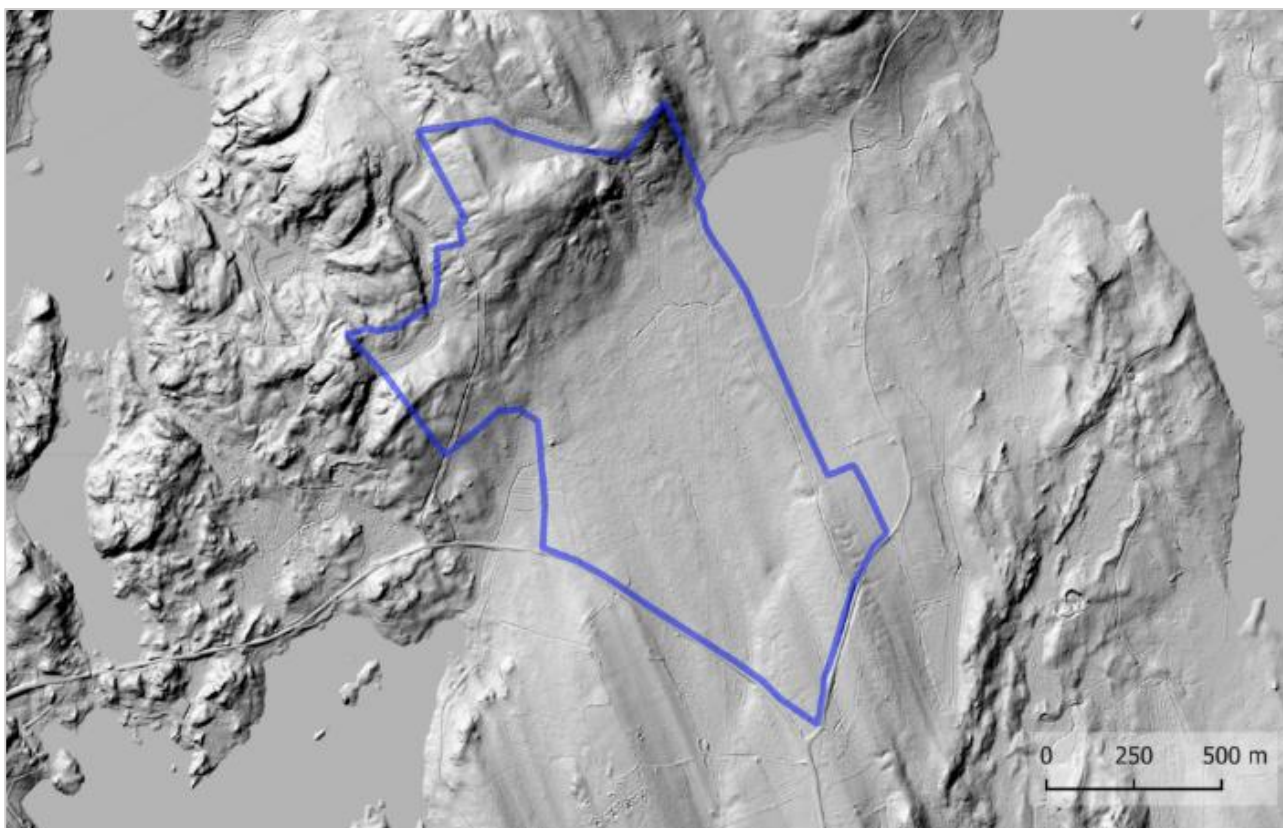
Kartta 5. Selvitysalueen rajaus vuoden 1848 pitäjänkartalla.

Kartta 6. Selvitysalueen rajaus vuoden 1915 senaattikartalla.

Kartta 7. Selvitysalueen rajaus vuoden 1971 peruskartalla.

Kartta 8. Hankealueen raja-us sinisellä, pohjakartta MML:n rinnevarjoste.

3. Havainnot

Hankealueen korkeustasot ovat esihistoriallista rantasidonnaista asutusta ajatellen hieman korkealla. Ainoastaan Vesijärven rantavyöhykkeellä esihistorialliselle asutukselle voisi olla potentiaalia, jos alueella on niille sopivia maaperän kohtia.

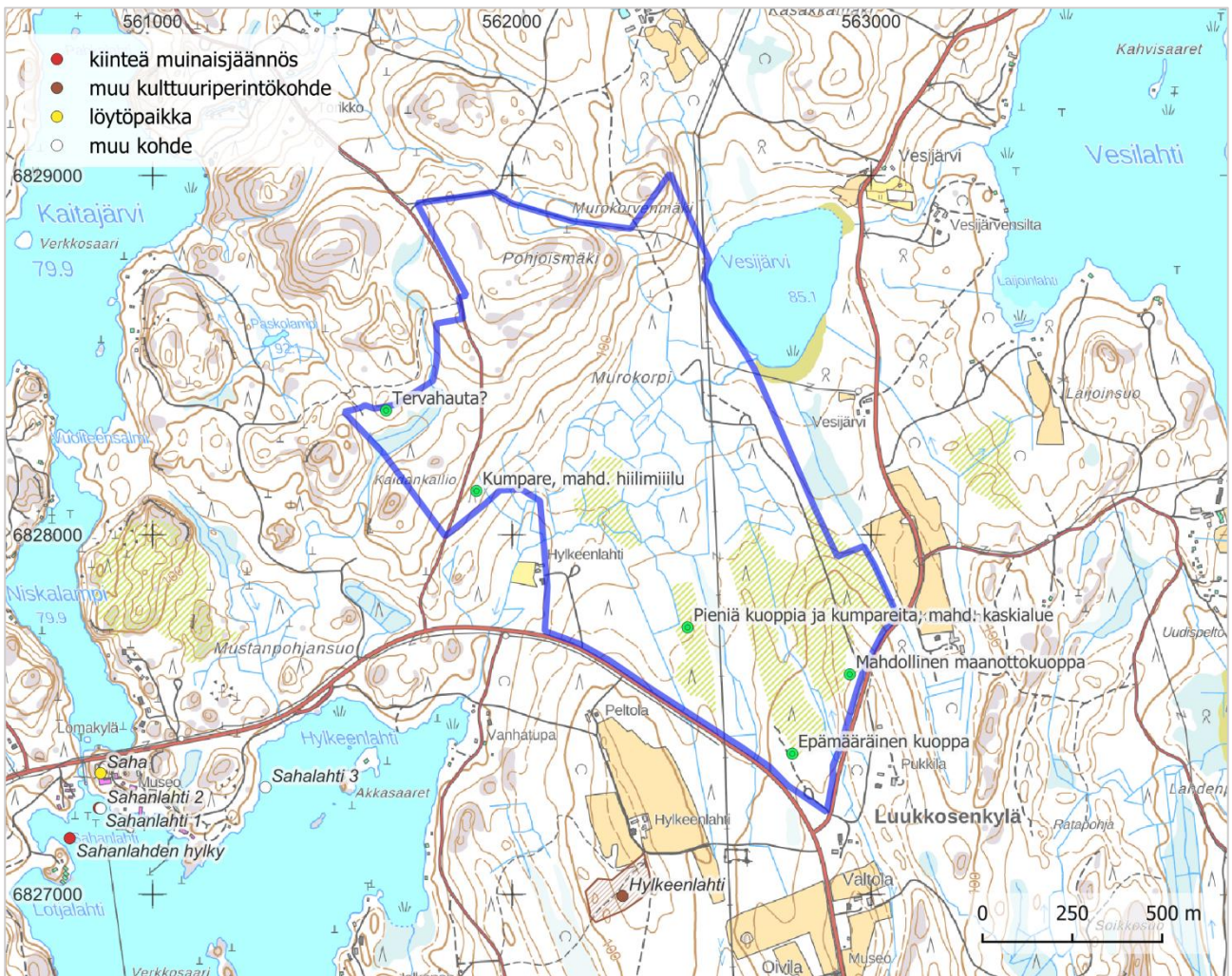
Vanhon karttojen (1600–1900-lukujen) perusteella hankealue on ollut asumatonta metsämaata. Historiallisen ajan asutus on sijainnut välittömästi alueen eteläpuolella.

Hankealueen luoteisosassa on kulkenut Miettulan kylän raja, ja Hylkeenlahden alueella on sijainnut Puumalan kirkonkylään kuuluva enklaavi. Muut hankealueella kulkevat rajalinjat ovat Vesiniemen kylään kuuluneiden talojen tilusrajoja. Vanhat pitäjien ja kylien väliset rajamerkit ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, kun taas talojen välisiin tilusrajoihin liittyvät rajamerkit eivät ole kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Hankealueen kaakkoislaidalla on kulkenut tielinja viimeistään 1500-luvulla, jonka linjaus vanhojen karttojen ja laserkeilausaineiston perusteella hankealueen läheisyydessä on entisellään.

Historiallisen ajan asutuksen läheisyyden perusteella hankealueella on voi mahdollisesti sijaita historiallisen ajan elinkeinotoimintaan liittyviä jäännöksiä (esim. tervahautoja, hiilimiiluja, nauriskuoppia. Niitä muistuttavia kohteita havaittiin muutama MML:n 5 p laserkeilausaineisossa,

muutaman epämääräisemmän kuopan ja kumpareen lisäksi. Pelkän korkeusmallin perusteella ei voi kuitenkaan sanoa, mitä havainnot ovat.

Kartta 9. Alueen 5 p laserkeilausaineistosta tehtyt havainnot on merkitty kartalle vihrein pistein.

Sinikka Kärkkäinen
Pälkäneellä 25.2.2025

Lähteet

Painetut:

- Harju, Erkki-Sakari (toim.) 2011. Sprengtportenin Savon kartasto. SKS.
- Lappalainen, Pekka 1967. Puumalan historia 1. Luonto, esihistoria ja vaiheet vuoteen 1743. Puumalan kunta ja seurakunta.

Tutkimusraportit: (<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>)

- Hertell, Esa 2015. KMO Kulttuuriperintöinventointi Hämeessä, Suomessa ja Savossa kesällä 2015. Metsähallitus.
- Jussila, Timo 1990. Puumala muinaisjäännösten inventointi. Mikroliitti Oy
- Jussila, Timo 1991. Puumala muinaisjäännösten täydennysinventointi 1991. Mikroliitti Oy
- Pesonen, Petro 2017. Joroinen, Juva, Sulkava, Puumala, Ruokolahti ja Imatra. Imatra-Huutokoski voimajohtolinjauksen arkeologinen inventointi. Museovirasto.

Digitaaliset lähteet:

- <https://www.sahanlahtiresort.fi/yritys> (luettu 21.2.2024)

Kartat:

Kansallisarkisto: (<https://astia.narc.fi/uusiastia/index.html>)

- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ia.* Pitäjänkartasto:
 - o 3143 09 Ia.* -/- - Puumala (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025.
 - o 3144 07 Ia.* -/- - Puumala (--). Tiedosto 1082092. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025. (v. 1848)
- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA Maakirjakartat. MHA C 1 Mikkelin läänin Savon kihlakunnan maakirjakartat. MHA C 1 265–266 Lille Saffwolax Heradh Pumala Sochn [Vesiniemi] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 19.2.2025.
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma). Ib.* Senaatin kartasto. XX-XXII 45-48 [Puumala] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 18.2.2025.

Maanmittauslaitos:

- Kiinteistötietojärjestelmä:
 - o Separat förrättningskarta, storskifte, Hylkeenlahti 3
 - o Separat förrättningskarta, storskifte, klyvning, Hylkeenlahti 3
 - o Separat förrättningskarta, storskifte, Johanala 4
 - o Separat förrättningskarta, storskifte, Kontila 5
- Vanhat painetut kartat- latauspalvelu: (<https://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>)
 - o 3144 07 Keriniemi v. 1971